

WSPÓLPRACOWNICY KSIĘDZA IDZIEGO RADZISZEWSKIEGO*

Grzegorz Misiura

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
Ośrodek Badań nad Dziejami KUL
The John Paul II Catholic University of Lublin,
Center for Research on the History
of the Catholic University of Lublin
e-mail: grzegorz.misiura@kul.pl
<https://orcid.org/0000-0002-1161-0184>

Streszczenie. Założycielem Uniwersytetu Lubelskiego był ks. Idzi Radziszewski. Pełnił on funkcję jego rektora, aż do swojej przedwczesnej śmierci, przez pierwsze cztery lata akademickie (1918-1922). Przez ten czas tworzony przez niego uniwersytet zatrudniał ludzi, którzy tworzyli grono pedagogiczno-naukowe i administracyjne. Warto bliżej się przyjrzeć biografii tych osób, ponieważ informacje te układają się w portret zbiorowy współpracowników ks. I. Radziszewskiego. Podsumowania obrazują omawiane zagadnienia, np. pochodzenie, wiek, wykształcenie itp. Inicjatywy podjęte przez ks. I. Radziszewskiego oraz jego współpracowników wytyczyły kierunki działań Uniwersytetu na następne lata, a ich ślady można znaleźć nawet we współczesności.

Słowa kluczowe: Uniwersytet Lubelski; ks. Idzi Radziszewski; współpracownicy; prozopografia

Ksiądz Idzi Radziszewski był pomysłodawcą i twórcą pierwszego na ziemiach polskich uniwersytetu katolickiego. Dlatego warto się zastanowić nad tym, kogo zaprosił do współpracy przy jego tworzeniu. Uzyskane informacje, obejmujące lata 1918-1922, a zatem cztery pierwsze lata akademickie, posłużą do przeprowadzenia dalszych analiz. Takie ujęcie tematu stanowi wąski przyczynek odnośnie do początków Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w aspekcie osób go tworzących, w pierwszych latach jego istnienia. Nie wyczerpuje całości tego zagadnienia, a jedynie sygnalizuje poruszone w nim kwestie. Główną metodą badawczą, jaką się posłużono, była prozopografia.

* Artykuł stanowi drukowaną wersję wystąpienia pod tym samym tytułem na konferencji naukowej pt. „Dzieło ks. Idziego Radziszewskiego”, Lublin, 23 czerwca 2022 r.

Podstawowym źródłem były informatorzy uniwersyteckie, które za rektoratu ks. Radziszewskiego wydawano dwa razy w danym roku akademickim: w półroczu zimowym i w półroczu letnim. W zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej KUL nie zachował się drugi wydany informator, obejmujący półrocze letnie pierwszego roku akademickiego 1918/1919. Ksiądz Radziszewski zmarł pod koniec półrocza zimowego czwartego roku akademickiego 1921/1922, ale w badaniu należy jeszcze uwzględnić półrocze letnie tego okresu, ponieważ pracowali wówczas ludzie, których on zatrudnił. Uzyska się w ten sposób dane dotyczące czterech lat akademickich: 1918/1919 (tylko półrocze zimowe), 1919/1920, 1920/1921 oraz 1921/1922, pochodzące z siedmiu informatorów uniwersyteckich¹. W źródle tym są tylko podstawowe informacje, kto i w jakiej agendzie pracował. Chcąc sięgnąć głębiej w biografie poszczególnych osób, należy się posłużyć dostępnymi opracowaniami na temat ludzi związanych z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II².

STRUKTURA UNIWERSYTETU W CZASACH KS. IDZIEGO RADZISZEWSKIEGO

W artykule posłużono się danymi z informatorów uniwersyteckich. Z tego względu czasami różnią się one od informacji zamieszczonych w istniejących już opracowaniach na temat czasów rektoratu ks. I. Radziszewskiego³.

¹ *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1918/1919*, Lublin 1919; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1919/1920*, Lublin 1920; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1919/1920*, Lublin 1920; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1920/1921*, Lublin 1920; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1920/1921*, Lublin 1921; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1921/1922*, Lublin 1921; *Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1921/1922*, Lublin 1922. Wszystkie dalej cyt.: Informatory.

² G. KAROLEWICZ, *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym, cz. 2: Biogramy*, Lublin 1994; *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1-2, Lublin 2018. Tam znajduje się odpowiednia literatura oraz sygnatury archiwalne odnośnie do poszczególnych osób.

³ Szerzej na ten temat zob.: A. WOJTKOWSKI, *Katolicki Uniwersytet Lubelski 1918-1944*, w: *Księga jubileuszowa 50-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. S. Kunowski, W. Müller, M. Rechowicz, Z. Sułowski, A. Wojtkowski, Lublin 1969, s. 21-55; G. KAROLEWICZ, *Wstęp*, w: *Katolicki Uniwersytet Lubelski we wspomnieniach pierwszych studentów z lat 1918-1925*, wstęp i red. G. Karolewicz, Lublin 1978, s. 20-39 (prezentowane tam wyliczenia obejmują szerszy okres, do 1925 r.); G. KAROLEWICZ, *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym, cz. 1*, Lublin 1996, s. 33-38; I. WODZIANOWSKA, *Deo et Patriae. Rektor ks. Idzi*

Uniwersytet Lubelski znajdował się „pod opieką” Episkopatu Polski, a jego delegatem był ordynariusz lubelski Marian Leon Fulman. O zaplecze finansowo-organizacyjne troszczyło się Kuratorium Uniwersytetu⁴, które stanowił rektor, wicerektorzy (Konstanty Chyliński do 1921 r., Stanisław Ptaszycki do 1922 r., ks. Antoni Szymański 14-22 lutego 1922 r.) i fundatorzy (Karol Jaroszyński i Franciszek Skąpski). Ponadto od 14 lutego do 21 czerwca 1922 r. funkcjonowała jeszcze Komisja pomocnicza do zarządu Uniwersytetu, w skład której wchodził Maurycy Paciorkiewicz i Leon Waściszakowski. Sprawami dyscyplinarnymi zajmował się Sędzia Uniwersytecki, którym przez cały omawiany czas był Stanisław Smolka (1919-1924).

Strukturę administracyjno-naukową Uniwersytetu Lubelskiego stanowiły cztery wydziały: Wydział Teologiczny (WT), Wydział Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych (WPKiNM), Wydział Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych (WPiNSE) oraz Wydział Nauk Humanistycznych (WNH). Tylko ten ostatni – jako jedyny wydział Uniwersytetu – przetrwał do czasów współczesnych w niezminionej nazwie. Władze poszczególnych jednostek przedstawiały się następująco:

Tabela 1. Władze wydziałów w latach 1918-1922

Wydział Teologiczny
dziekan – ks. Piotr Kremer (1918-1924)
prodziekan – ks. Błażej Czesnys (1920-1921), o. Jacek Woroniecki (1921-1922)
Wydział Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych
dziekan – ks. Bronisław Żongołłowicz (1918-1919), ks. Józef Florczak (1919-1920), ks. Antoni Szymański (1920-1921), o. Andrzej Micheletti (1921-1922)
prodziekan – o. Jacek Woroniecki (1920-1921), ks. Antoni Szymański (1921-1922)
Wydział Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych
dziekan – Stanisław Zachorowski (10-21 XII 1918), Antoni Peretiatkowicz (1918/1919), Edward Dubanowicz (1919-1920), Leon Waściszakowski (1920-1922)
prodziekan – Roman Longchamps de Berier (1920-1922)
Wydział Nauk Humanistycznych
dziekan – Stanisław Ptaszycki (1918-1919), Maurycy Straszewski (1919-1921), Maurycy Paciorkiewicz (1921-1922)
prodziekan – Maurycy Paciorkiewicz (1920-1921), Stefan Srebrny (1921-1922)

Źródło: Informatory 1918-1922.

Radziszewski (1918-1922) – uczyony i dzieło, w: *Katolicki Uniwersytet Lubelski 1918-2018*, t. 1: 1918-1944, red. G. Bujak, Lublin-Warszawa 2019, s. 41-51.

⁴ M. PYTER, *Kuratorium Uniwersytetu*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 603.

Najbardziej stabilna sytuacja była na Wydziale Teologicznym, gdzie dziekanem przez cały czas rektoratu ks. I. Radziszewskiego był ks. Piotr Kremer. Wydział Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych oraz Wydział Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych mieli po czterech włodarzy. Pierwszy dziekan WPiNSE był tylko nominalny, ponieważ zmarł zanim przyjechał do Lublina. Na WNH było trzech dziekanów. W 1920 r. pojawiła się funkcja prodziekanów. O ile na WT, WPKiNM oraz WNH było ich po trzech, o tyle WPiNSE miał tylko jednego.

W strukturze WNH znajdowały się wówczas lektoraty, czyli nauczanie języków obcych. Od samego początku uczono języków: łacińskiego, greckiego i francuskiego. W 1919 r. rozpoczęto nauczanie języka niemieckiego, od 1920 r. – włoskiego, litewskiego, angielskiego, sanskryckiego i hebrajskiego, a od 1921 r. – starosłowiańskiego.

Na Uniwersytecie działały również komisje. Ich skład przedstawiał się następująco:

Tabela 2. Komisje uniwersyteckie w latach 1918-1922

Komisja Immatrykulacyjna
rektor i dziekani
Komisja Biblioteczna
przewodniczący – Stanisław Ptaszycki 1919, Konstanty Chyliński 1919-1924
członkowie – ks. Piotr Kremer 1918-1924, ks. Bronisław Żongołłowicz 1918/1919, Antoni Peretiatkiewicz 1918/1919, Piotr Bańkowski 1918/1919, Maurycy Straszewski 1919-1921, ks. Józef Florczak 1919-1920, Leon Waściszakowski 1919-1920, Tadeusz Hilarowicz 1920, ks. Antoni Szymański 1920-1922, Maurycy Paciorkiewicz 1920-1922, Jan Stanisław Lewiński 1920-1922
Komisja „Kroniki Uniwersyteckiej”
Stanisław Smolka 1918-1924, ks. Aleksander Wóycicki 1918-1924, Jan Barchwic 1918, Leon Waściszakowski 1919-1924

Źródło: Informatory 1918-1922.

Do Komisji Immatrykulacyjnej wchodził z urzędu rektor i dziekani. Jej skład pokrywał się zatem z nazwiskami z tabeli 1, do których należy oczywiście dołączyć rektora Radziszewskiego. Największa rotacja była w składzie Komisji Bibliotecznej. W omawianym okresie liczyła aż jedenastu członków plus przewodniczący, ale przez cały czas rektoratu ks. Radziszewskiego wchodził w jej skład ks. Piotr Kremer. Przewodniczącym Komisji był dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej. Największa stabilizacja była w składzie trzyosobowej Komisji „Kroniki Uniwersyteckiej”. Jedyne po opuszczeniu uczelni przez Jana Barchwic, jego miejsce zajął Leon Waściszakowski, który pozostał w Komisji do końca omawianego okresu.

Na Uniwersytecie istniały jeszcze: Koło Pomocy Młodzieży Akademickiej, Towarzystwo Popierania Ruchu Społecznego przy Uniwersytecie Lubelskim, różne stowarzyszenia studenckie (w tym także koła naukowe), Komitet Budowy Gmachów Uniwersytetu (1921-1922), a także w 1920 r. zapoczątkowano serię wydawniczą pt. „Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego”, która istniała do 1934 r.⁵

Pierwszym dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej w 1919 r. został Stanisław Ptaszycki, a jego następcą – Konstanty Chyliński. Faktyczną opiekę nad jej zbiorami, także jeszcze w Petersburgu, sprawowała bibliotekarka Emilia Szeliga-Szeligowska, która zajmowała to stanowisko aż do 1952 r. W pierwszym roku akademickim pomagał jej Zygmunt Mocarski, a przez cały omawiany okres – zawsze kilkoro studentów.

Dzięki ks. I. Radziszewskiemu Uniwersytet Lubelski prowadził także akcje dla ogółu społeczności Lublina. Przykładem było organizowanie powszechnych wykładów uniwersyteckich. Skład ich zarządu przedstawiał się następująco: przewodniczący – Tadeusz Hilarowicz (1918-1920), Leon Waściszakowski (1920-1922); wiceprzewodniczący – ks. Józef Archutowski (1918-1920), Maurycy Paciorkiewicz (1920-1922); skarbnik – Maurycy Paciorkiewicz (1919-1920), ks. Antoni Szymański (1922-1934); sekretarz – Józef Rafacz (1920-1922); członkowie – Artur Chojecki (1918-1919), ks. Aleksander Wóycicki (1918-1920), ks. Antoni Szymański (1918-1922), Henryk Gaertner (1920-1926)⁶.

Podstawą struktury administracyjnej był sekretariat Uniwersytetu i jego Kancelaria, a także intendentura. Ponadto wyodrębniono funkcję dyrektora Konwiktu dla duchownych. Administrację tworzyli: sekretarz Uniwersytetu i dyrektor Kancelarii – Jan Barchwic (1918-1919), Leon Waściszakowski (1919-1920), Tadeusz Hilarowicz (1920), vacat (1920-1922); sekretarz Kancelarii – Witold Rzewuski (1918-1920), Sabina Sobieszkańska (p.o. 1920-1922); intendent – Tytus Daszkiewicz-Bortnowski (1918-1920), Władysław Ceranowicz (1920-1922); dyrektor Konwiktu dla duchownych – ks. Piotr Kremer (1918-1919), o. Jacek Woroniecki (1919-1922)⁷.

LICZBA WSPÓLPRACOWNIKÓW

Podstawowe zagadnienie to ustalenie liczby osób, z którymi współpracował pierwszy rektor Uniwersytetu Lubelskiego. W latach 1918-1922 były to osoby

⁵ A. STANOWSKI, *Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 55.

⁶ Informatory 1918-1922.

⁷ Tamże.

pełniące następujące funkcje: profesorowie – 53, lektorzy – czterech, bibliotekarka – jedna, stenograf – jeden, sekretarz – jeden, a także dwaj fundatorzy. Jest rzeczą oczywistą, że do grona współpracowników zaliczono nie tylko pracowników naukowych, których była większość, i dla ujednoczenia nazywa się ich profesorami (zatem nie w sensie tytułarnym, tylko naukowo-dydaktycznym), ale również pracowników administracyjnych oraz fundatorów. Wszystkich tych osób było 62⁸. Przed wojną na WNH funkcjonowały również lektoraty, dlatego oddzielną grupę stanowią nauczyciele języków obcych – lektorzy. Ciekawostką jest, że jednym z nich był Mieczysław Popławski, który uczył języka łacińskiego i greckiego. Od 1923 r. przeszedł na etat naukowo-badawczy, a w latach późniejszych był także dziekanem WNH⁹. Wszystkich profesorów, a także lektorów i jednego stenografa¹⁰ odnotowano 58, co stanowi 93,55% współpracowników¹¹. Widać więc wyraźnie, że większość osób tworzyło kadrę naukowo-dydaktyczną. Wśród pracowników administracyjnych należy wymienić: bibliotekarkę Emilię Szeligę-Szeligowską i Jana Barchwicę – sekretarza Uniwersytetu w pierwszym

⁸ Tamże; I. Wodzianowska (za: G. KAROLEWICZ, *Nauczyciele*, cz. 1) stwierdziła, że ks. Radziszewski zaangażował 58 osób, z czego 13 z nich odeszło jeszcze za jego czasów. Odnosi się to jednak tylko do kadry naukowo-dydaktycznej, co jest zbieżne z obecnymi badaniami. I. WODZIANOWSKA, *Deo et Patriae*, s. 48.

W obecnych badaniach pominięto pięć osób z administracji, które nie odegrały większej roli na Uniwersytecie, ponieważ pracowali tam zbyt krótko. Byli to: bibliotekarz Zygmunt Mocarski, sekretarze Kancelarii – Witold Rzewuski i Sabina Sobieszczęńska, a także intendentzi – Tytus Daszkiewicz-Bortnowski i Władysław Ceranowicz. Nie wiadomo bowiem o nich nic więcej poza tym, że pracowali na Uniwersytecie Lubelskim. Wyjątek stanowią T. Daszkiewicz-Bortnowski (1897-1949) i Z. Mocarski (1894-1941). Pierwszy z nich w 1925 r. skończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim i pracował w Sądzie Okręgowym w Lublinie. W 1927 r. ukończył aplikację adwokacką i prowadził w Lublinie kancelarię. Drugi natomiast po zakończeniu pracy na Uniwersytecie był pracownikiem Wydziału Prasowego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a w latach 1919-1920 uczestniczył w tworzeniu Biblioteki Narodowej. W 1923 r. przeniósł się do Torunia, gdzie pracował w Książnicy Miejskiej. We wrześniu 1939 r. został aresztowany przez Niemców, a po zwolnieniu pracował w Urzędzie Opieki Społecznej w Warszawie oraz Archiwum Akt Nowych. REDAKCJA, *Daszkiewicz Bortnowski Tytus Zygmunt*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 144; J. WASILEWSKA, *Mocarski Zygmunt*, w: tamże, t. 2, s. 64-65.

⁹ R. SAWA, *Popławski Mieczysław Stanisław*, w: tamże, t. 2, s. 208.

¹⁰ Był to Romuald Hoffman, który prowadził na WNH zajęcia ze stenografii dla trzech grup w półroczu zimowym 1918/1919. *Informator 1918/1919 (półrocze zimowe)*, s. 29.

¹¹ Informatory wymieniają również Stanisława Zachorowskiego, którego 10 grudnia 1918 r. wybrano dziekanem WPiNSE, ale zmarł już 21 grudnia t.r., zanim objął swoją funkcję. Podobnie w roku akademickim 1918/1919 zajęcia miał objąć Wiktor Porzeziński, który ostatecznie pojawił się w Lublinie w 1923 r., a więc po śmierci założyciela Uniwersytetu. Jan Sajdak, któremu wówczas również powierzono zajęcia, nie objął ich w ogóle. Nie liczono ich zatem do współpracowników ks. I. Radziszewskiego. *Informator 1918/1919 (półrocze zimowe)*, s. 17, 21, 25-26.

roku akademickim¹². Stanowią oni 3,23%, tak samo jak i fundatorzy Uniwersytetu – Karol Jaroszyński oraz Franciszek Skąpski.

Wśród współpracowników byli zarówno świeccy, jak i duchowni. Tych pierwszych było 45 (72,58%), a tych drugich – 17 (27,42%). Wśród osób świeckich była jedna kobieta – bibliotekarka E. Szeliga-Szeligowska. Widać więc, że proces feminizacji na Uniwersytecie Lubelskim, szczególnie wśród profesorów, rozpoczął się wiele lat później.

Warto się też zastanowić, ilu profesorów (łącznie z lektorami i stenografem) pracowało w poszczególnych latach akademickich. Na podstawie informatorów 1918-1922 ustalono, że w roku 1918/1919 (zima) – 21, dla roku 1918/1919 (lato) – brak danych, w roku 1919/1920 (zima) – 30, 1919/1920 (lato) – 31, 1920/1921 (zima) – 37, 1920/1921 (lato) – 37, 1921/1922 (zima) – 43, 1921/1922 (lato) – 43. O ile w pierwszym półroczu działalności Uniwersytetu było 21 pracowników naukowo-dydaktycznych, o tyle na początku następnego roku akademickiego ich liczba zwiększyła się do 30. Niestety, nie jest znana liczba profesorów w okresie pośrednim, pomiędzy dwoma wymienionymi, tzn. w drugim półroczu pierwszego roku akademickiego. W okresie letnim drugiego roku akademickiego liczba pracowników powiększyła się o jednego profesora w porównaniu do poprzedniego półrocza. W trzecim roku akademickim ich liczba zwiększyła się do 37 i była stała w całym roku akademickim 1920/1921. Podobnie stała była liczba w roku akademickim 1921/1922 – wynosiła 43 profesorów. Należy jednak zauważyć, że wówczas w okresie letnim ubył jeden profesor – zmarły rektor Radziszewski – ale w informatorze uwzględniono zatrudnionego jeszcze przez niego Przemysława Dąbkowskiego¹³. Należy też zauważyć stale zwiększającą się kadrę uniwersytecką, co pokazuje stały rozwój młodej uczelni. Było to niewątpliwie zasługą zmarłego rektora.

Ksiądz I. Radziszewski udzielał się także w akcjach organizowanych przez władze Lublina. W zamian wielu znanych mieszkańców miasta uczestniczyło w komitetach na rzecz Uniwersytetu. Członkami Koła Pomocy Młodzieży Akademickiej był lekarz Kazimierz Jaczewski i katecheta ks. Florian Krasuski, członkiem Towarzystwa Popierania Ruchu Społecznego przy Uniwersytecie Lubelskim był powstaniec Henryk Wiercieński, a członkami Komitetu Budowy Gmachów Uniwersytetu – wojewoda Stanisław Moskalewski, jako przewodniczący, oraz hrabia Antoni Rostworowski, jako skarbnik. W szerszym znaczeniu również oni mogą być zaliczeni do grona współpracowników założyciela KUL-u.

¹² Po nim funkcję tę do 1920 r. pełnił Leon Waściszakowski, którego zaliczono do grupy profesorów.

¹³ *Informator 1921/1922 (półrocze letnie)*, s. 17, 23. Nieco inne dane podała I. Wodzianowska (za: G. KAROLEWICZ, *Nauczyciele*, cz. 1), odnoszące się tylko do kadry naukowo-dydaktycznej: 1918/1919 – 25 osób, 1919/1920 – 33, 1920/1921 – 41, 1921/1922 – 44. I. WODZIANOWSKA, *Deo et Patriae*, s. 48.

DANE BIOGRAFICZNE

Zbierając dane biograficzne o poszczególnych pracownikach, można je zaprezentować w postaci informacji zbiorowych. Pierwszą z nich jest informacja o latach narodzin współpracowników. Lata: 1845-1850 – 2, 1851-1860 – 2, 1861-1870 – 4, 1871-1880 – 21, 1881-1890 – 29, 1891-1900 – 4 (razem 62 osoby)¹⁴. Wszystkie urodziły się w XIX wieku, najwięcej – w latach 1871-1890. Było ich 50, tzn. 80,65%, a więc stanowili zdecydowaną większość współpracowników ks. I. Radziszewskiego. Należy też zauważyć, że pierwsza z podanych dat jest też datą narodzin pierwszego rektora Uniwersytetu. Najwięcej współpracowników było więc jego równoletkami lub też młodszych od niego maksymalnie o dwie dekady. W chwili powstania Uniwersytetu w 1918 r. mieli zatem 28-47 lat. Swoją pracę podjęli albo w tym roku, albo kilka lat później. Byli więc w wieku, kiedy występuje duża chęć do działania. Tłumaczy to zatem, dlaczego Uniwersytet się rozwinął – to dzięki zapalowi do pracy tak jego rektora, jak i współpracowników. Spośród tego grona najwcześniej urodził się Jan Baudouin de Courtenay – w 1845 r., a najpóźniej Stefan Glaser – w 1895 r.¹⁵

Ciekawie przedstawia się również zestawienie odnośnie do pochodzenia terytorialnego przyszłych pracowników Uniwersytetu Lubelskiego: Królestwo Polskie – 18, Galicja – 17, Rosja – 16, Francja – 3, Włochy – 2, zabór pruski – 2, Belgia – 2, Austro-Węgry – 1, Holandia – 1 (razem 62 osoby)¹⁶. Najwięcej współpracowników wywodziło się z byłego Królestwa Polskiego, byłej Galicji oraz z Rosji. Było ich łącznie 51 osób, tzn. 82,26%. Pozostałych 11 osób (17,74%) pochodziło z Francji, Włoch, Belgii i byłego zaboru pruskiego (po dwie osoby) oraz z Austro-Węgier¹⁷ i Holandii (po jednej osobie).

Można też zaprezentować bardziej szczegółowe wyniki dotyczące poszczególnych miejscowości: Warszawa – 5, Lwów – 4, Odessa – 3, Kraków – 3, Tarnów – 2, Lublin – 2, inne – 43 (razem 62 osoby)¹⁸. Najwięcej współpracowników pochodziło z Warszawy, Lwowa, Odessy, Krakowa, Tarnowa i Lublina. Potwierdzają to wyniki zawarte w akapicie powyżej, gdzie najczęściej powtarzały się: Królestwo

¹⁴ Opracowanie własne na podstawie informatorów 1918-1922.

¹⁵ M. FIJOŁEK, *Baudouin de Courtenay Jan*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 35-36; M. GAŁĄZKA, *Glaser Stefan Antoni*, w: tamże, s. 265.

¹⁶ Informatory 1918-1922.

¹⁷ Wiktor Hahn urodził się w Wiedniu, dlatego zaliczono go jako pochodzącego z państwa austro-węgierskiego, mimo że cała Galicja też była częścią tego państwa, ale w innym miejscu zaznaczono ją odrębnie. A. BEDNAREK, *Hahn Wiktor*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 306-307.

¹⁸ Informatory 1918-1922.

Polskie, Galicja i Rosja. Jednak aż 43 (69,35%) z nich pochodziło z niepowtarzającej się miejscowości¹⁹.

Badając biografie poszczególnych osób, można też zrobić zestawienie odnoszące się do czasu ich śmierci. Często było to po opuszczeniu Lublina. Jednak dziesięciu z nich (16,13%) zmarło będąc pracownikami Uniwersytetu Lubelskiego. W latach 1921-1930 zmarło 9 osób, w 1931-1940 – 9, 1941-1950 – 20, 1951-1960 – 10, 1961-1970 – 8, 1971-1980 – 3, 1981-1990 – 1 (razem 60 osób)²⁰. W przypadku dwóch osób pozostaje nieznana data ich śmierci – stenografa Romualda Hoffmana i lektora Bolesława Leśniowskiego. Najwięcej zgonów odnotowano w latach 1941-1960 – 30 (50%). Kilka osób straciło życie w wyniku działań wojennych. Najwcześniej zmarł Maurycy Straszewski – w 1921 r., a najpóźniej – podobnie jak w przypadku narodzin – Stefan Glaser w 1984 r.²¹ Współpracownicy zmarli w następujących miejscowościach: Warszawa – 13, Lublin – 6, Lwów – 6, Kraków – 5, Poznań – 3, Wilno – 2, Paryż – 2, inne – 23 (razem 60 osób)²². Najwięcej współpracowników zmarło w Warszawie, a następnie w Lublinie, Lwowie i Krakowie. W pojedynczych miejscowościach zmarły 23 osoby (38,33%). Jak już wspomniano, niektórzy współpracownicy stracili życie na skutek działań związanych z II wojną światową. Byli to: ks. Józef Archutowski (1944), ks. Błażej Czesnys (1943), ks. Józef Florczak (1943, KL Dachau), Artur Ganczarski (1943), Józef Kanarowski (po 1939), Marian Lalewicz (1944), Roman Longchamps de Berier (1941), Michał Orzęcki (1941, KL Auschwitz) i Józef Rafacz (1944)²³.

¹⁹ Oddzielnym zagadnieniem jest też pochodzenie społeczne omawianej grupy. Wymaga to jednak głębszego wglądu w biografie poszczególnych osób. Próba ta powiedzie się w przypadku profesorów, ale już niekoniecznie w przypadku pracowników administracyjnych, ponieważ ich biografie pozostają szerzej nieznane (czasem brak takich informacji nawet w uczelnianych aktach personalnych). Por. opis profesorów pochodzenia ziemiańskiego, ale dla całego okresu międzywojennego: J. WOŁOSZYN, *Nauczyciele akademicy pochodzenia ziemiańskiego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1939 – próba zarysowania portretu zbiorowego*, „Dzieje Biurokracji” 11(2020), s. 55-79.

²⁰ Informatory 1918-1922.

²¹ R. CHARZYŃSKI, *Straszewski Maurycy*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 2, s. 386-387; M. GAŁĄZKA, *Glaser Stefan Antoni*, s. 265.

²² Informatory 1918-1922.

²³ F. GRYGLEWICZ, *Archutowski Józef ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 1, s. 19; G. KAROLEWICZ, *Czesnys Błażej ks.*, w: tamże, s. 136; K. ORZESZYNA, *Florczak Józef ks.*, w: tamże, s. 230-231; G. KAROLEWICZ, *Ganczarski Artur Andrzej*, w: tamże, s. 254; G. KAROLEWICZ, *Kanarowski Józef*, w: tamże, s. 458; L. LAMEŃSKI, *Lalewicz Marian*, w: tamże, s. 612-613; A. DĘBIŃSKI, *Longchamps de Bériér Roman*, w: tamże, s. 631; J. POTRZESZCZ, *Orzęcki Michał*, w: tamże, t. 2, s. 139-140; W. BEDNARUK, *Rafacz Józef*, w: tamże, t. 2, s. 248.

PRACA NA UNIWERSYTECIE LUBELSKIM

Po omówieniu podstawowych zagadnień biograficznych, należy się skupić na pracy na Uniwersytecie Lubelskim. Generalnie przez cały okres międzywojenny rok akademicki dzielił się na trymestry. Ustabilizowało się to od 1922 r., a więc już po śmierci ks. I. Radziszewskiego. Za jego czasów podział na trymestry obowiązywał tylko w roku akademickim 1919/1920, a w pozostałych latach obowiązywał podział na semestry. O ile rok akademicki 1918/1919 rozpoczął się 9 grudnia, a rok akademicki 1920/1921 dopiero 21 listopada (z powodu walk na froncie wschodnim) – zrozumiąły jest więc podział na dwa okresy – o tyle rok akademicki 1921/1922 został zainaugurowany 1 października, a mimo to podzielono go na semestry²⁴.

W okresie rektoratu ks. I. Radziszewskiego pracownicy Uniwersytetu przybywali do Lublina z różnych stron nie tylko Polski, ale i Europy. Miejscowości te to: Petersburg – 14, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie – 6, po studiach – 4, Warszawa – 4, Lublin – 3, Uniwersytet Warszawski – 3, Kraków – 3, Rzym – 3, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie – 3, Włocławek – 2, Tarnów – 2, Kolbuszowa – 1, Uniwersytet w Kilonii – 1, Polska Szkoła Nauk Społeczno-Politycznych w Krakowie – 1, Francja – 1, Ettal – 1, Lecce – 1, Sambor – 1, Londyn – 1, Sumatra – 1, Fryburg – 1, Żytomierz – 1, Politechnika Warszawska – 1, Lwów – 1 (razem 60 osób)²⁵.

W zestawieniu tym nie brano pod uwagę fundatorów – Karola Jaroszyńskiego i Franciszka Skąpskiego – których nie dotyczy to zagadnienie, ponieważ byli związani z Uniwersytetem tylko ekonomicznie i nie była wymagana ich fizyczna obecność w Lublinie. Zjawisko to odnosi się więc do pracowników naukowo-dydaktycznych oraz administracyjnych. Najwięcej współpracowników pochodziło – ogólnie rzecz biorąc – z Petersburga (tamtejszy uniwersytet, jak też środowisko Polonii). Pracownicy wydziałów świeckich (WNI, WPIiNSE) przybyli z Uniwersytetu Petersburskiego, np. S. Ptaszycki, natomiast pracownicy wydziałów kościelnych (WT, WPKiNM) poprzednio wykładali w tamtejszej Akademii Duchownej, np. ks. Czesław Falkowski. Ogółem było ich 14, co stanowi 23,33%. Byli więc oni współpracownikami ks. I. Radziszewskiego, zanim wszyscy osiedli w Lublinie. Poza tym wielu współpracowników pochodziło z innych środowisk naukowych: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (6 – bez względu na to, jak on się nazywał w poszczególnych latach), Uniwersytet Warszawski (3), Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (3), Uniwersytet w Kilonii (1), Polska Szkoła Nauk Społeczno-Politycznych w Krakowie (1) i Politechnika Warszawska (1). Razem było to 15 osób, czyli 25%. Należy też zwrócić uwagę, że czterech współpracow-

²⁴ Informatory 1918-1922; I. WODZIANOWSKA, *Deo et patriae*, s. 44.

²⁵ Informatory 1918-1922.

ników (6,67%) rozpoczęło pracę w Lublinie po studiach, a Uniwersytet w Lublinie był początkiem ich późniejszej kariery naukowej. Byli to: Stefan Glaser, Adam Krokiewicz, Józef Rafacz i Adam Strzelecki. Także trzech (5%) przybyło z innych placówek w Lublinie. Byli to: płk Artur Ganczarski, Romuald Hoffmann i Władysław Modrzewski – rodowity lublinianin.

Istotny jest też rok ich przybycia do Lublina: 1918 – 26, 1919 – 14, 1920 – 13, 1921 – 9 (razem 62 osoby)²⁶. W tym wypadku uwzględniono również fundatorów. Za rok ich „przybycia” do Lublina uznano początek działalności fundacji, a za rok „wyjazdu” – jej zakończenie. W świetle powyższego zestawienia najczęściej współpracowników (26) zaczęło pracować dla Uniwersytetu w pierwszym roku jego istnienia (lub też w 1919 r., ale policzono to jako cały rok akademicki). Stanowi to 41,94%. W kolejnych dwóch latach przybyło ich niewiele więcej – 27 (43,55%). W ostatnim roku rektoratu ks. I. Radziszewskiego nowych pracowników Uniwersytetu było tylko dziewięciu (14,52%). Świadczy to o tym, że trzon kadry ustabilizował się w pierwszych trzech latach i wówczas uzupełniano tylko jej braki, spowodowane opuszczeniem miejsca pracy przez dotychczasowych pracowników.

Interesujące jest też to, w jakim wieku współpracownicy rozpoczynali swoją pracę na Uniwersytecie Lubelskim. Szczegółowo wygląda to następująco: 25-30 – 11, 31-40 – 31, 41-50 – 13, 51-60 – 3, 61-70 – 2, 71-75 – 2 (razem 62 osoby)²⁷. Zdecydowanie najczęściej współpracowników rozpoczynających pracę ukończyło 30 rok życia, mianowicie 31, co stanowi równo 50% ogółu. Jednakże patrząc na to szerzej, w większości byli to ludzie do 50. roku życia, a więc w pełni sił fizycznych. Było ich 55, tzn. 88,71%. Dodać też należy, że najmłodszy w tej grupie to Stefan Glaser (25 lat w 1920 r., który był wówczas po studiach), a najstarszy – Jan Baudouin de Courtenay (74 lata w 1919 r., który przybył do Lublina z Uniwersytetu Warszawskiego).

Z kolei należy się zastanowić nad zagadnieniem zakończenia pracy na Uniwersytecie Lubelskim i następnym miejscem pobytu współpracowników. Miejscami osiedlenia były: Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie – 5, Warszawa – 5, Lublin – 5, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie – 5, Uniwersytet Warszawski – 4, Rzym – 4, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie – 3, Wolna Wszechnica Polska w Warszawie – 2, Francja – 1, Tarnopol – 1, Kraków – 1, Wilno – 1, Ministerstwo Spraw Zagranicznych – 1, Uniwersytet Poznański – 1, Płock – 1, Izabelin – 1, Kowno – 1, Akademia Nauk Politycznych w Warszawie – 1, Epinal – 1, Studium Pracy Społeczno-Oświatowej w Warszawie – 1, Edynburg – 1,

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

Wydział Archiwów Państwowych w Warszawie – 1, Saint-Maximin – 1, Stary Sącz – 1 (razem 59 osób). W latach 1918-1922 zmarło 10 osób²⁸. W tym wypadku nie brano pod uwagę fundatorów, ponieważ to zjawisko ich nie dotyczy, a ponadto nie są znane losy Romualda Hoffmana. Najwięcej współpracowników ks. I. Radziszewskiego zmarło będąc pracownikami Uniwersytetu – 10 (16,95%). Wielu z nich wybierało inne uczelnie i uniwersytety: Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie (5), Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (5), Uniwersytet Warszawski (4), Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (3), Wolną Wszechnicę Polską w Warszawie (2), Uniwersytet Poznański (1), Akademię Nauk Politycznych w Warszawie (1) i Studium Pracy Społeczno-Oświatowej w Warszawie (1)²⁹. Łącznie było ich 22, tzn. 37,29%, co oznacza, że ponad 1/3 współpracowników kontynuowało karierę naukową. Pięciu współpracowników pozostało w Lublinie, tyle że poza Uniwersytetem. Ciekawie przedstawia się też ich emigracja do stolicy Polski, ponieważ były to różne miejsca: ogólnie Warszawa (5) – Uniwersytet (4), Wolna Wszechnica Polska (2), Ministerstwo Spraw Zagranicznych (1), Akademia Nauk Politycznych (1), Studium Pracy Społeczno-Oświatowej (1) i Wydział Archiwów Państwowych (1). Odeszło z uczelni 15 (25,42%) osób, co oznacza, że co czwarta wyjechała do Warszawy.

Emigracja ta odbywała się w następujących latach: w roku 1919 na Uniwersytecie zakończyło pracę 5 osób, w 1920 – 6, 1921 – 4, 1922 – 4, 1923 – 9, 1924 – 7, 1925 – 5, 1926 – 2, 1927 – 1, 1928 – 1, 1929 – 2, 1930 – 2, 1933 – 1, 1935 – 2, 1939 – 8, 1942 – 1, 1946 – 1, 1952 – 1 (razem 62 pracowników)³⁰.

Uwzględniono tu fundatorów, a za datę „opuszczenia” Uniwersytetu uznano rok ustania działalności fundacji, czyli w obu przypadkach 1922. Najwięcej współpracowników odeszło w 1923 r., rok po śmierci ks. I. Radziszewskiego – 9, oraz w 1939 r. – 8, co spowodowane było wybuchem wojny. W ogóle największy odpływ pracowników nastąpił do 1925 r. (40 – 64,52%). Był to pierwszy okres działalności Uniwersytetu, kiedy borykał się on z trudnościami finansowymi. Odeszła wtedy ponad połowa jego ówczesnych pracowników. Należy też zauważyć, że do 1922 r. Uniwersytet opuściło dziesięć pracowników³¹, a po śmierci pierwszego rektora – 43. Procentowo stanowi to rozkład 30,65 : 69,35%. Ostatnią osobą, która opuściła Uniwersytet, a została zatrudniona przez ks. I. Radziszewskiego, była bibliotekarka E. Szeliga-Szeligowska. Spośród grona profesorów był to Mieczysław Popławski, który zmarł w 1946 r.

²⁸ Tamże.

²⁹ Szerzej na ten temat: I. WODZIANOWSKA, *Deo et Patriae*, s. 48-49.

³⁰ Informatory 1918-1922.

³¹ Według I. Wodzianowskiej i G. Karolewicz za czasów ks. I. Radziszewskiego odeszło trzynastu współpracowników. I. WODZIANOWSKA, *Deo et Patriae*, s. 48.

Kolejnym zagadnieniem jest wiek współpracowników w chwili zakończenia pracy w Lublinie: 25-30 – jedna osoba, 31-40 – 22, 41-50 – 17, 51-60 – 11, 61-70 – 7, 71-80 – 4 (razem 62 osoby)³².

Podobnie jak przy rozpoczęciu pracy, również w chwili jej zakończenia najwięcej współpracowników było powyżej 30. roku życia. Świadczy to zatem, że wiele osób traktowało pracę na Uniwersytecie Lubelskim tylko przejściowo, jako pewien etap swojej pracy zawodowej. Patrząc szerzej, najwięcej pracowników opuściło Uniwersytet w wieku 31-60 lat. Najmłodszym z nich był Stefan Glaser (29 lat w 1924 r.; udał się na Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie), a najstarszym – Stanisław Ptaszycki (80 lat w 1933 r. i zmarł jako profesor honorowy Uniwersytetu Lubelskiego)³³.

Znając czas przybycia i odejścia z Uniwersytetu Lubelskiego, należy się zastanowić, jak długo pracowała na nim badana grupa osób. Od jednego roku do 10 lat pracowało 47 osób, od 11 do 20 – 11, od 21 do 30 – 3, od 31 do 40 – jedna osoba (razem 62)³⁴. Zdecydowanie najwięcej osób pracowało do dziesięciu lat. Stanowi to 75,81%, czyli $\frac{3}{4}$ badanej grupy, a razem z następną dekadą – 58 osób (93,55%). O ile najwięcej współpracowników podejmowało pracę do 50. roku życia, o tyle najwięcej z nich kończyło ją do 60. roku życia, a zatem po dekadzie pracy na Uniwersytecie Lubelskim. O ile przez jeden rok (w praktyce przez kilka miesięcy) pracowało 6 osób, o tyle najdłużej – 34 lata – pracowała E. Szeliga-Szeligowska. W dodatku nieprzerwanie nawet podczas II wojny światowej, ponieważ opiekowała się też wówczas zbiorami bibliotecznymi, które były narażone na zniszczenie³⁵. Poza tym 21 lat (cały okres międzywojenny) pracował ks. Piotr Kremer³⁶. Ksiądz Antoni Szymański pracował 24 lata, będąc na końcu rektorem uczelni, kierując jej sprawami w czasie wojny, kiedy zajęcia dydaktyczne były wstrzymane³⁷. Przez 27 lat pracował też Mieczysław Popławski, jednak w latach 1939-1944 miał przerwę, ponieważ nie było wówczas zajęć dydaktycznych. Na początku wojny prowadził przez krótki czas tajne komplety z filologii klasycznej, będąc też dziekanem WNH, a w 1944 r. był jednym z kilku profesorów, którzy przyczynili się do ponownego otwarcia lubelskiej wszechnicy. Zmarł jednak już dwa lata później.

³² Informatory 1918-1922.

³³ H. WAŚOWICZ, *Ptaszycki Stanisław Ludwik*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 2, s. 235-236.

³⁴ Informatory 1918-1922.

³⁵ J. JAŻWIERSKA, *Szeliga-Szeligowska Emilia*, w: *Encyklopedia 100-lecia*, t. 2, s. 428-429.

³⁶ M. RUSECKI, *Kremer Piotr ks.*, w: tamże, t. 1, s. 572-573.

³⁷ G. KAROLEWICZ, *Szymański Antoni*, w: tamże, t. 2, s. 444.

*

Dzieło życia ks. Idziego Radziszewskiego, jakie niewątpliwie stanowiło założenie Uniwersytetu Lubelskiego (od 1928 r. – Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, od 2005 r. – Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), było kontynuowane i rozwijane także po jego śmierci. Sam założyciel i pierwszy rektor był obecny w jego kształtowaniu przez pierwsze cztery lata akademickie. Badania wykazały, że był on jedynym wykładowcą, który przez cały okres swojej pracy prowadził zajęcia ze studentami na wszystkich czterech wydziałach. Po przedwczesnej śmierci założyciela, która spowodowana była chorobą nabytą podczas przeprowadzki do nowej siedziby, jego dzieło kontynuowali następcy, zatrudnieni przez niego. Było ich prawie 70% spośród wszystkich osób, które przyjął do pracy. A zatem większość z nich kontynuowała jego działalność. Trzy osoby – ks. Antoni Szymański, Mieczysław Popławski i Emilia Szeliga-Szeligowska – prowadziły ją w zmienionych warunkach wojennych. Uniwersytet założony przez ks. I. Radziszewskiego funkcjonuje zatem nieprzerwanie do czasów obecnych od ponad stu lat.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

- Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1918/1919*, Lublin 1919.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1919/1920, Lublin 1920.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1919/1920, Lublin 1920.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1920/1921, Lublin 1920.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1920/1921, Lublin 1921.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze zimowe 1921/1922, Lublin 1921.
Spis wykładów i wykaz instytucji uniwersyteckich. Półrocze letnie 1921/1922, Lublin 1922.

OPRACOWANIA

- BEDNAREK A., *Hahn Wiktor*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 306-307.
- BEDNARUK W., *Rafacz Józef*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 248.
- CHARZYŃSKI R., *Straszewski Maurycy*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 386-387.
- DĘBIŃSKI A., *Longchamps de Bérier Roman*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 631.
- Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 1-2, red. E. Gigilewicz [i in.], Lublin 2018.

- FIJOLEK M., *Baudouin de Courtenay Jan*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 35-36.
- GAŁĄZKA M., *Glaser Stefan Antoni*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 265.
- GRYGLEWICZ F., *Archutowski Józef ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 19.
- JAŻWIERSKA J., *Szeliga-Szeligowska Emilia*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 428-429.
- KAROLEWICZ G., *Czesnys Błażej ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 136.
- KAROLEWICZ G., *Ganczarski Artur Andrzej*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 254.
- KAROLEWICZ G., *Kanarowski Józef*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 458.
- KAROLEWICZ G., *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, cz. 2: *Biogramy*, Lublin 1994.
- KAROLEWICZ G., *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, cz. 1, Lublin 1996.
- KAROLEWICZ G., *Szymański Antoni*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 444.
- KAROLEWICZ G., *Wstęp*, w: *Katolicki Uniwersytet Lubelski we wspomnieniach pierwszych studentów z lat 1918-1925*, wstęp i red. G. Karolewicz, Lublin 1978, s. 20-39.
- LAMEŃSKI L., *Lalewicz Marian*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 612-613.
- ORZESZYNA K., *Florczak Józef ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 230-231.
- POTRZESZCZ J., *Orzęcki Michał*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 139-140.
- PYTER M., *Kuratorium Uniwersytetu*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 603.
- REDAKCJA, *Daszkiewicz Bortnowski Tytus Zygmunt*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 144.
- RUSECKI M., *Kremer Piotr ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 572-573.
- SAWA R., *Popławski Mieczysław Stanisław*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 208.
- STANOWSKI A., *Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 1, Lublin 2018, s. 55.
- WASILEWSKA J., *Mocarski Zygmunt*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 64-65.
- WĄSOWICZ H., *Ptaszycki Stanisław Ludwik*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz [i in.], t. 2, Lublin 2018, s. 235-236.

- WODZIANOWSKA I., *Deo et Patriae. Rektor ks. Idzi Radziszewski (1918-1922) – uczone i dzieło*, w: *Katolicki Uniwersytet Lubelski 1918-2018*, t. 1: *1918-1944*, red. G. Bujak, Lublin–Warszawa 2019, s. 41-51.
- WOJTKOWSKI A., *Katolicki Uniwersytet Lubelski 1918-1944*, w: *Księga jubileuszowa 50-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. S. Kunowski, W. Müller, M. Rechowicz, Z. Sułowski, A. Wojtkowski, Lublin 1969, s. 21-55.
- WOŁOŻYŃ J., *Nauczyciele akademicy pochodzenia ziemiańskiego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1939 – próba zarysowania portretu zbiorowego*, „*Dzieje Biurokracji*” 11(2020), s. 55-79.

FATHER IDZI RADZISZEWSKI'S COLLEAGUES AND STAFF

Abstract. The founder of the Catholic University of Lublin was Father Idzi Radziszewski. He was Rector for the first four academic years (1918-1922) until his untimely death. In that period, the university he was bringing to life employed people who constituted its teaching, academic and administrative staff. Their biographies are worth looking at in more detail because such pieces of information add up to a collective portrait of Father Radziszewski's colleagues. Information is summarised in tables to illustrate the issues under analysis, such as family background, age, education etc. Initiatives undertaken by Radziszewski and his colleagues set the directions of the University's operation for the years to come, the traces of which can be found even today.

Keywords: Catholic University of Lublin; Father Idzi Radziszewski; colleagues; prosopography